

Rudolf Steiner

BIBLE A MOUDROST

Biebel und Weisheit

Hamburg 5. 12. 1908

Obsahy těchto přednášek byly míněny jako ústní sdělení, neurčená k tisku. Podle autorem neprohlédnutého zápisu vydala Marie Steinerová.

**Filosoficko-anthroposofické nakladatelství
při Goetheanu, Dornach, 1943.**

Je nepochybné, že Bible je alespoň pro naši západnickou kulturu nejvlivnějším dokumentem. Neboť smíme říci, že vlivem tohoto dokumentu dostávala duše člověka po tisíciletí vklad až do své nejhlubší podstaty, až do pocitového a citového života a až do podnětů vůle. To je důležitější než vliv na život myšlenek a představ. Smíme říci : Všechno, s čím se v duchovním životě setkáváme, ať už na půdě náboženské nebo na půdě exaktní vědy, všechno je, alespoň nějakým způsobem, ovlivněno účinky Bible. A také lidé, kteří se dnes domnívají, že musí Bibli potírat, kteří dokonce stojí na stanovisku radikálního odmítání, i ti se jeví tomu, kdo se dívá na skutečnosti hlouběji, tak že dokonce v důvodech, jež podávají proti Bibli, jsou sami touto Bibli ovlivňováni. Obecně však vliv tohoto dokumentu v takovém rozsahu není poznán, zejména v dnešní době. Ale nezaujatý pohled jej skutečně vidí. Stanovisko moderního myšlení, cítění a pocítování k Bibli se už dávno velmi změnilo oproti tomu, co v této oblasti vládlo. Hodnocení Bible, způsob jak se k tomu staví jednotlivec, jenž to dnes myslí poctivě, to všechno se během 19. století podstatně změnilo. A vůbec nesmíme podceňovat stanovisko velké části dnešního myslícího lidstva, jež se domnívá, že musí pevně stát na půdě vědy. V naší populaci jsou dnes jiní, kteří zcela stojí na půdě Bible, kteří veškerá svá nejhlubší přesvědčení čerpají z tohoto významného dokladu (*dokumentu*), a kteří by se nejraději nedívali vpravo ani vlevo, hodnotí-li se Bible. Říkají: Nechť si druzí myslí cokoli, v naukách této Bible nalézáme všechno, co naše duše potřebuje; jsme naplněni a uspokojeni tím, co nám Bible podává. Toto stanovisko, nakolik může být pro jednotlivce oprávněné, je v jistém směru značně sobecké, a pro duchovní vývoj nikoli bez nebezpečí; neboť to, co se v určité době stalo obecným statkem lidstva – řekněme obecná víra a obecné přesvědčení –, to původně pokaždé vyšlo od nemnohých lidí. A tak by se mohlo stát, že od těch, kteří se dnes domnívají, že Bibli musí potírat, ježto svůj světový názor chtějí budovat na své vědě, by se vylévaly proudy přesvědčení stále šířeji a v nepřiliš vzdálené budoucnosti by se staly obecným přesvědčením. A proto není bez nebezpečí, když se takové duchovní proudy nevšímavě míjejí, – když se nedíváme vpravo nebo vlevo, protože sami jsme spokojeni. Neboť kdo to myslí s vývojem lidstva poctivě, měl by to spíš považovat za povinnost, všimnout si toho, co poctiví hledači pravdy namítají proti Bibli a jak tomu vlastně s touto Bibli je.

Řekli jsme, že se změnilo stanovisko vůči Bibli, jež mají lidé, zejména vůdcové duchovního života.

Tuto změnu dnes jen naznačíme. Kdybychom se podívali do minulých dob, našli bychom kultury, v nichž lidé právě tehdy, když stáli na nejvyšším vrcholu svého duchovního života, vůbec nepochybovali o tom, že z Bible proudí nejvyšší moudrost, a že ti, od nichž Bible pochází, nebyli průměrní lidé, kteří vnesli do Bible lidské omyly, nýbrž že byli pod vlivem vyšší inspirace, že do této Bible vložili moudrost. A právě ti, kteří stáli na vrcholu duchovního života, byli prostoupeni posvátným pocitem uznání. To se v novější době změnilo.

V 18. století se setkáváme s francouzským badatelem, jenž vypátral, že ve Starém zákoně jsou určité rozpory. Zpozoroval, že obě vyprávění o dějinách stvoření hned na začátku Bible si vzájemně odporují: tam, kde se mluví o díle šesti a sedmi dnů a v něm o stvoření člověka; a tam, kde se takřka ještě jednou vypravuje od začátku a člověk zde vznikl zcela jinak. Tohoto badatele zejména překvapilo, že na začátku Bible se objevuje dvojí jméno Boha, jednou je to „Elohim“, tam, kde se mluví o díle šesti dnů, a později jméno Jahve. Dozvuk tohoto cítíte v německé Bibli. Víte přece, že v německé Bibli se Boží jméno překládá „Pán“, „Bůh“, a Jahve pak „Pánbůh“ nebo podobně; v každém případě vidíte rozdíl. (V *Kralické Bibli „Bůh“ a „Hospodin Bůh“ – pozn. překl.*) Připomínám jen, že když si toho „bádání“ všimlo, řeklo si: Zde se muselo stát něco, co není možné líčit tak, jakoby tuto Bibli napsal jediný člověk, ať už Mojžíš nebo někdo jiný; zde se zřejmě spojily různé zprávy. A po rozmanitých úvahách se přišlo na to, že všechny zprávy, které zde existovaly a které odpovídaly různým podáním, se prostě pospojovaly. Jedna zpráva se sjednotila s druhou a všechny rozpory, které zde existovaly, se prostě ponechaly – tak se uvažovalo.

Odtud potom vyšlo bádání, jež by se dalo nazvat rozkládáním, rozkouskovaním Bible. A dnes už jsou dokonce Bible, v nichž se nejrůznější jednotlivosti odvozují z různých podání. V tak zvaných „duhových bibliích“ se líčí, jak např. část, vtajená do celkové zprávy, pochází ze zcela jiného bájného podání, že tedy tato Bible je prý pospojována z útržků různých podání. Podobně nakládali badatelé se Starým zákonem. Jak by také mohlo zůstat utajeno, že čtyři evangelia, srovnají-li se doslovně, se neshodují? Snadno zjistíte, že v Matoušově, Janově, Markově a Lukášově evangeliu jsou rozpory. Řeklo se: Jak mohl jednotlivý evangelista psát pod vyšším vlivem, když zprávy spolu ani nesouhlasí? Ale zejména Janovo evangelium, tento nejhlubší spis křesťanství, jistí badatelé zvláště v 19. století zbavovali jeho důstojnosti být historickým dokladem. Stále více se dospívalo k přesvědčení, že v tom nelze spatřovat nic jiného než jakýsi hymnus, někým sepsaný, nikoli na základě historického podání, nýbrž na podkladě jeho víry. Co napsal, to se prý nemůže žádným způsobem dovolávat toho, že to pravdivě líčí to, co se vlastně odehrálo na počátku našeho letopočtu v Palestině. Tak byl rozcupován i Nový zákon. Starý a Nový zákon se zpracoval tak jako nějaký jiný křesťanský doklad, a dospělo se k názoru, že sem vproudily předsudky a omyly a že je nutno především čistě historickým zevním bádáním ukázat, jak se části postupně pospojovaly.

Když se snažíme takto si ujasnit stanovisko, jež historické theologické bádání stále více zaujímal, pak musíme na druhé straně ukázat také na ty, kteří se domnívají, že musí pevně stát na půdě přírodovědných skutečností, a kteří ze svého poctivého poznání říkají: Čemu nás učí geologie, biologie a odvětví přírodovědy, to hrubě odporuje tomu, o čem vypravuje Bible. Když se vypravuje, jak se Země a živočichové vyvíjeli, pak se dílo šesti dnů jeví jako legenda, jako mýtus, jenž se vyskytuje u primitivních národů a jímž si lidé chtěli dětinsky vysvětlovat vznik Země. A stejně daleko jako od Starého zákona vzdálili se lidé od Nového zákona. O všech podivuhodných činech, jež prý

Kristus vykonal, o způsobu, jak tato jedinečná osobnost vstupuje do středu našich dějin, o tom nic nechce vědět ten, kdo se domnívá, že musí pevně stát na půdě přírodovědných skutečností, – a radikálně potírá právě to zásadní v Bibli.

Tak vidíme, že na jedné straně historické theologické bádání Bibli roztrhává a na druhé straně přírodovědné bádání Bibli odsouvá stranou. To snad, jak jsem řekl, charakterizuje dnes hledisko jen malého počtu lidí; ale kdyby si toho nikdo nechtěl všítmat a prostě by chtěl trvat na tom: věřím tomu, co stojí v Bibli... pak by to bylo sobectví. Myslel by jenom na sebe a ne na to, že další generace v budoucnosti by mohly mít jako obecné přesvědčení to, co dnes je přesvědčením pouze jednotlivců.

Teď si můžeme položit otázku: Existuje snad ještě jiné hledisko než obě právě charakterizovaná hlediska? Skutečně existuje zde ještě jedno, a právě na toto druhé hledisko se dnes zaměříme. Je to hledisko, jež zastupuje duchovní věda. Chceme-li je pochopit, pak to bude zprvu nejlépe možné pomocí přirovnání. Náзор duchovní vědy na Bibli poskytuje dnešní době něco podobného, co před třemi až čtyřmi stoletími vykonal velká vymoženosti přírodovědného bádání vůči přírodě. Navážeme na to, co vykonalí Koperník, Kepler a Galilei.

Dnes si zakládáme na tom, co vykonalý právě jmenované osobnosti. Když se však podíváme zpětně na to, jak se lidé chovali k přírodě před tím, zjistíme, že ve školství platila kniha (popřípadě souhrn knih) zcela podobně, jako dnes pro mnohé platí Bible: Aristoteles, starý řecký badatel, jenž nevykonal mnoho jen na půdě přírodní vědy, byl hodnocen v raném a také v pozdějším středověku v nejširším rozsahu jako všeobsažná autorita; všude, kde se učilo o přírodě, byly základem Aristotelovy knihy. Jeho autoritativní spisy byly základem snad nejen tam, kde se v užším rámci konalo filosofické pozorování přírody, nýbrž i tam, kde šlo o speciální přírodovědné názory. Nebylo zvykem nahlédat do přírody vlastníma očima; přístroje, aparáty a jiné prostředky nepřicházely v úvahu. Ještě v dobách Galileiových se odehrálo něco příznačného, co se traduje jako jakási anekdota.

Jednoho z těch, kteří tak pevně stáli na Aristotelově půdě, upozornil kolega v jeho oboru na to, že u Aristotela leccos není správné. Tak např. Aristotelův názor, že nervy vycházejí ze srdce, odporuje skutečnosti. Byl přiveden k mrtvole, kde mu skutečně bylo ukázáno, že se to neshoduje se skutečností. A tento Aristotelův stoupenec řekl: „Když to vidím, pak se zdá, že si to odporuje; ale i když mě to příroda ukazuje, přesto věřím Aristotelovi“. Bylo mnoho těch, kteří více věřili Aristotelově podání a autoritě, než svým vlastním očím. Dnes se stanovisko vůči přírodě a Aristotelovi změnilo; dnes stojí badatel vůči přírodě se svými přístroji a snaží se vypátrat její tajemství, aby se stalo obecným statkem lidí. Teď je to mu ale tak, že ti, kteří v Galileiových dobách pojímali Aristotela tak jako zmíněný badatel, Aristotela vůbec nechápali. Aristoteles myslel čivy (*nervy*) zcela něco jiného než co si o nich představujeme dnes; proto nemůžeme Aristotela, jenž viděl ve své době, správně posoudit dříve, dokud nezaměříme svůj pohled na přírodu svobodně a nezaujatě.

Toto byl veliký obrat, jenž nastal před třemi až čtyřmi stoletími. Podobný obrat prožíváme vzhledem k duchovní vědě v tom, čím jsou duchovní skutečnosti, duchovní základy bytí.

Pro nesčíslné lidi platila Bible po staletí za jedinou knihu, která mohla vysvětlit všechno, co bylo mimo hmatatelnou a fyzicky viditelnou oblast. Bible byla autoritou pro

duchovní svět tak, jako byl Aristoteles ve středověku autoritou pro fyzický svět. Co způsobilo, že dnes můžeme Aristotela posoudit správněji? Je to proto, že dnes stojíme vůči fyzickému světu nezaopatěji.

A to právě má dát modernímu člověku duchovní věda: možnost bezprostředně dostávat zvěst o neviditelném světě; tak jako si novější doba začala před staletími opatřovat bezprostřední zvěst o viditelném světě. Duchovní věda zdůrazňuje, že pro člověka existuje možnost, nahlížet i do duchovního světa, vnímat jej; že není odkázán na podání, nýbrž že sám do něj může nahlédnout. Pravá duchovní věda má právě za úkol, modernímu lidstvu různými prostředky podávat přesvědčení, že v člověku jsou dřímající síly a schopnosti; že v lidském životě jsou okamžiky, kdy tyto duchovní schopnosti procitnou, tak jako třeba u slepého od narození, je-li operován, procitne schopnost, vidět barvy a světlo. Vyjádřeno Goethovými slovy: procitne duchovní sluch a duchovní zrak, a potom může lidská duše vnímat ve svém okolí to, co jí je jinak uzavřeno. Probuzení schopností, jež dřímají v duši, je možné; je možné, aby člověk získal nástroj k nahlédání do duchovních prazákladů, tak jako dnes se pomocí fyzických nástrojů dívá do fyzického světa. Pro fyzický svět máme rozmanité nástroje, pro duchovní svět je jeden nástroj: je to sám přetvořený člověk.

Neboť to je to nejdůležitější, že pro duchovní vědu platí poctivě a vážně slovo, kouzelné slovo v ústech mnohých lidí: slovo „vývoj“. Dnes snadno vidíme, jak se to nedokonalé stále více vyvíjí, tento vývoj se horlivě sleduje v zevní přírodě, již duchovní věda nechce ani v nejmenším odporovat, pokud setrvává na půdě přírodovědných skutečností. Avšak duchovní věda bere slovo vývoj v celém jeho významu; bere je tak vážně, že ukazuje na schopnosti, jež jsou v duši člověka, jimiž může vnímat duchovní svět. V tomto prostoru jsou duchovní bytosti jako prazáklady světa fyzického, a člověk jen potřebuje orgány, aby je vnímal.

Stále znovu zdůrazňuji, že dnes může být jen málo těch, kteří jsou schopni takto přetvořit svou duši. K bádání v duchovním světě, k vyzkoumání skutečností a bytostí duchovního světa je třeba velké vyvinuté duše s otevřeným duchovním zrakem. Když ale jsou skutečnosti duchovního světa odhaleny, pak je jen zapotřebí pouze zdravého lidského rozumu, bez předsudků lidského intelektu a lidské logiky, aby se nahlédlo, co duchovní badatel vypravuje. Není správné říkat: K čemu nám jsou poznatky duchovního bádání, když sami do toho nevidíme! Ale kolik lidí si může učinit představu o Haecklově bádání a sledovat je? Stejně tak, jak to je s takovým bádáním ve smyslové oblasti, jak přechází do vědomí to, co pochopí rozum, právě tak jak je tomu s tím, co říká duchovní badatel, co vyvádá, vyzví v duchovním světě. To, co se pozná bezprostředním nazíráním, samotnými lidskými silami poznání jako nadsmyslový svět, to má spirituálním světovým názorem přejít do obecného vědomí.

Na jedné straně máme starou Bibli, která po svém líčí tajemství nadsmyslového světa a jejich spojitost se smyslovým světem, a na druhé straně máme prostřednictvím duchovní vědy to, co se badatel bezprostředně dovídá o tomto nadsmyslovém světě. Což to není zcela podobné hledisko, s nímž se setkáváme v ranních červánkách moderní přírodovědy?

Nyní je zde otázka: Co může říci duchovní věda k pochopení biblických pravd? Zde bude nutno zabývat se jednotlivostmi. Především musíme ukázat, že potom, když člověk pomocí prostředků, podávaných duchovní vědou, probudí své schopnosti, vidí do duchovního světa a vyvine se mu oproti předmětnému poznání vyšší, nejprve imaginativní poznání. Co je to imaginativní poznání? Tím se nemyslí neurčitá extáze,

kteřá se snadno spojuje s tímto slovem, žádný somnambulismus a podobně, nýbrž zde je základem přísná metodika, jejíž pomocí si člověk musí probudit tyto schopnosti. Vyjděme od zevního poznání, abychom lépe pochopili to, co bylo označeno jako „imaginativní poznání“.

Co nejvíce charakterizuje zevní předmětné poznání? Máte např. vjem stolu; potom, když stůl nevidíte, máte představu, – je to jakýsi dozvuk. Nejprve máte předmět a potom obraz představy. Jsou filosofické soustavy, které tvrdí, že všechno je pouze představa. To je nesprávné. Vezměte představu žhavé ocele nebo železa: představa vás nepopálí, ale když se postavíte před skutečnost, zjistíte něco jiného! Na předmětném poznání je charakteristické toto: nejprve je zde předmět a potom se v nás utvoří představa. Právě opak musí nastat u člověka, jenž nechce proniknout vzhůru do vyššího světa. Musí mít možnost, svůj svět představ nejprve přeměnit tak, že představa může předcházet vjem. Děje se to cestou meditace a koncentrace; tj., že naše duše se zahlubá do určitých obsahů představ, jež neodpovídají zevní skutečnosti. Všimněte si, kolik z toho, co žije ve vaší duši, je závislé na skutečnosti, že jste se v určitý den narodili v určitém městě. Předpokládejte, že byste se nenarodili v tento den a v tomto městě, a snažte se myslet na to, jak jiné zkušenosti by potom žily ve vaší duši, co by potom od rána do večera vámi proudivo. Jinými slovy – ujasněte si, kolik z obsahu vaší duše je závislé na vašem okolí – a potom nechejte stranou všechny zevní podněty: představte si, kolik by ještě z toho zůstalo ve vaší duši. Všeho, co do vaší duše proudí jako představy zevního světa, je nutno denodenně se zbavit, a místo toho prožívat ve své duši obsahy představ, jež nejsou nějak podněcovány zevně, co nezobrazuje zevní skutečnost, zevní dění.

Když vážně hledáte cestu, nabízí vám duchovní věda celý souhrn představ, jež uvedu jako příklad. Ukáži vám, jak pomocí určitých představ lze duši postupně vést vzhůru do vyššího světů. Na tyto představy se díváme jako na písmena abecedy. V duchovní vědě není pouze 22 až 27 písmen, nýbrž nepřeborné množství, jichž pomocí se duše naučí číst v duchovním světě. Jednoduchý příklad: Vezmeme známý kříž s růžemi a sice v jeho nejprostší formě. Ten není přitom to nejdůležitější; ale uvádím jej, abyste viděli, že se to dá podat alespoň v náznaku. Řeknu to formou rozhovoru učitele a žáka.

Učitel praví žákovi: Pohleď na rostlinu, jež s kořenem stojí v půdě a vyrůstá až do květu. Srovnej ji s člověkem, jenž stojí před tebou, jak je ustrojen. Srovnej dokonalejšího člověka s nedokonalou rostlinou. Člověk má sebevědomí, má v sobě to, čemu říkáme já. Ale zato, že má v sobě toto vyšší, musel zároveň přijmout, co je jeho nižší přirozeností: smyslové vášně. Pohleďme na rostlinu: nemá sebevědomí, nemá v sobě já; ale zato tato ještě není postižena vášněmi, pudy a instinkty. Ve své zelené kráse stojí před naším zrakem cudná a nevinná. Dívej se, jak chlorofylová šťáva obíhá v rostlině, a pohleď, jak v člověku pulsuje krev. Zde v krvi se vyjadřuje, co je člověku vlastní jako instinkty a vášně; zato si dobyl sebevědomí. Teď se podívej nejen na nynějšího člověka, nýbrž v duchu pohleď na vzdáleného člověka budoucnosti, na to, co se může z člověka stát ve vzdálené budoucnosti. Bude se dále vyvíjet, bude překonávat, tříbit a čistit žádosti a vášně, a obdrží vyšší sebevědomí.

Takže můžeš v duchu spatřit člověka, jenž si opět dobyl čisté cudnosti, jakou má rostlinná přirozenost. Ale protože dospěl na vyšší stupeň, žije jeho sebevědomí v čisté cudnosti; jeho krev bude zčištěná, bude tak cudná a očištěná jako šťáva rostliny. Podívej se, jak v červeném květu růže je předobraz toho, čím se má krev jednou stát: a máš předobraz vyššího člověka. Potom máš v kříži s růžemi nejkrásnější opis Goethovy průpovědi:

A když toto nepoznáš: „Zemři, by ses zrodil“
– na té tmavé Zemi máš cizincův jen podíl.
(Přeložil O. Fischer.)

Zemři, by ses zrodil... jaký to má význam? Znamená to, že v člověku je možnost vyrůst nad sebe. Co odumře, co se překoná, znamená černý kříž, to, co je dnes vyjádřením jeho smyslových žádostí. Čistý, cudný květ rostliny, květ růže symbolizuje krev. Červená růže a černý kříž představují vnitřní výzvu, vyrůst nad sama sebe.

Toto rozumové vysvětlení není to hlavní, je zde jen proto, abychom něco takového mohli pochopit. Na čem při takové meditaci záleží, je, abychom se zahlubali do tohoto symbolu, jenž stojí před námi jako obraz. A když někdo přijde a řekne: Mluvíš o kříži s růžemi, ale to není nic skutečného a neodpovídá to realitě... potom je nutno odpovědět: Nezáleží na tom, abys pomocí kříže s růžemi něco zvěděl o zevním světě, nýbrž důležitý je účinek kříže s růžemi na duši a na schopnosti, jež v ní dřímají. Žádné zobrazení, jež odpovídá zevnímu světu, nemohlo by působit tak, jako právě tento obraz svou mnohotvárností a neskutečností. Dá-li duše tomuto obrazu na sebe působit, pak kráčí stále dál, a nakonec bude pro ní možné žít ve světě představ, který je zprvu zajisté iluzorní. Když však duše dostatečně dlouho žije s trpělivostí a energií v tomto světě představ, pak zažije významnou událost. Z jejího duchovního okolí přicházejí vstřícné duchovní skutečnosti, duchovní bytosti, které jinak nemůže pochopit. A tu zcela přesně rozlišuje pouhou představu, iluzi od pravé skutečnosti.

Nesmíme se ovšem stát blouznivcem, neboť je to nebezpečné. Nesmíme se stát fantastou, nýbrž musíme si zachovat veškerou střízlivost a pevnou půdu. Jestliže blouzníme, pak se nám vede špatně, když sem má proniknout duchovní svět. Když si však až dotud uchováme svoji naprostou jistotu ve vnímání skutečna, pak víme, kam pronikne duchovní skutečnost, a potom žijeme vzhůru k duchovnímu světu.

Z toho, co jsem řekl, jste snad už vytušili, že představa o duchovním světě je zcela jiná než o smyslovém světě. Duchovní svět nelze podat bezprostřednímu nazírání pomocí jednoznačné představy, a každý, kdo se domnívá, že s čím se v duchovním světě setkáváme, dá se popsat stejně jako smyslový svět, ten duchovní svět prostě nezná. Lze podávat jen obrazy, jež je však nutno chápat jako obrazy. Když duchovní badatel pohlédne do duchovního světa, pak vidí to, co jako duchovní prazáklady tvoří základ fyzického světa. A vidí nejen to, co je základem v přítomnosti, nýbrž i to, co bylo základem v minulosti. Jedno se mu jeví především: že člověk, s nímž se zprvu setkáváme jako s fyzickou bytostí, nebyl povždy fyzickou bytostí. Zevní přírodní věda může nás vést zpět jen na základě fyzických skutečností k tomu, čím kdysi člověk byl jako fyzická bytost, a duchovní badatel nic proti tomu nenamítá. Ale to, s čím se setkáváme fyzicky, má svůj původ v duchovnu. Člověk zde existoval jako duchovní bytost mnohem dříve než cokoli jiného.

Když Země vůbec ještě nebyla fyzická, byl člověk v klíně božských bytostí. Právě tak jako se led zpevňuje z vody, tak se zpevnil fyzický člověk z člověka duchovního. Duchovní věda ukazuje, že fyzické s duchovním je neustále ve styku. Ale všechno, co je základem fyzického, dá se vyjádřit jen v obrazech, chceme-li se vůbec přiblížit fyzické představě.

Co se např. ukáže, když člověk zase dosáhne duchovního vývojového stupně, co se mu potom zobrazí? Pak v určitém vztahu opět nalezne biblické obrazy, podávané v díle

šesti nebo sedmi dnů. Duchovnímu badateli se skutečně objeví obrazy tak, jak jsou podány v díle šesti nebo sedmi dnů. Tyto obrazy ovšem neodpovídají fyzickému popisu, avšak badatel, jenž nahlédá do duchovního světa, vidí v jasnozřivém vědomí, jak pisatel Genese podal v obrazech vznik člověka z duchovna. A je podivuhodné, jak se kus po kuse jeví shoda mezi tím, co vidí duchovní badatel, a tím, s čím se setkáváme v biblických obrazech. Tak nezaujatě, jak přírodní badatel přistupuje k fyzickému světu, tak může duchovní badatel sledovat to, co stojí v Bibli. Svoji moudrost nehledá v Bibli, avšak shledává mohutnou shodu s biblickými obrazy.

Připomenu jen ještě jednu takovou shodu. Když se vrátíme do starých dob, ukáže se, že za vývojem lidí stojí jiné duchovní bytosti než později, počínaje od určité chvíle.

Mnozí vědí, že v dnešním člověku máme bytost, která se skládá ze čtyř článků. Skládá se z těla fyzického, éterného, astrálního (nositele slasti a vášní atd.) a z já, nositele lidského sebevědomí. Tři nižší články, tělo fyzické, éterné a astrální zde existovaly už dávno před já; já bylo včleněno do člověka nejpozději. Na těchto třech člancích spolupůsobily duchovní bytosti, jež nám Bible označuje jako Elohim. A když se začalo já včleňovat do trojčlenné bytosti, z duchovního světa spolupůsobila jiná bytost. A kdo vnikne do Bible hlouběji, shledá, že se tato bytost právem označuje jako Jahve. A z vnitřních důvodů samotného vývoje vidíme, jak se na určitém bodě líčení uvádí místo starého jména Božího jméno nové. Vidíme také, jak tomu je s původem člověka, jenž se v Bibli líčí dvojím způsobem. Neboť trojčlenný člověk byl skutečně rozložen v celém vesmíru; vznikl znovu a potom se v přetvořeném trojčlenném člověku vytvořilo já. To, co zeje jako trhlina mezi první a druhou kapitolou Genese, co se tak často nesprávně vysvětlovalo, toto dvojí líčení původu člověka se vysvětluje tím, co může vyzkoumat duchovní badatel. Musíme jen Bibli správně chápat, a to dnes není tak snadné. Duchovní věda nám ukazuje, jak tak říkajíc na začátku zde existovaly vyšší duchovní bytosti. Potomci těchto bytostí jsou lidé; vznikli z klína božsky-duchovních bytostí. Jako je dítě potomkem rodičů, tak můžeme mluvit i o lidech jako o potomcích Bohů. Ze stanoviska duchovní vědy musíme na člověka tam, kde se s ním setkáváme jako s jednotlivým pozemským člověkem, pohlížet jako na potomka božsky-duchovních bytostí.

Říká nám něco o tom Bible? Ano, jen v ní musíme dovést číst. Čtvrtá věta druhé kapitoly zní: *Toto jsou dějiny vzniku Nebe a Země, jak je Bůh stvořil... atd. (Bible Kralická: Tit' jsou rodové Nebes a Země, když stvořena jsou v den, v němž učinil Hospodin Bůh Zemi i Nebe).* Tato věta je v němčině nesprávná; neboť vůbec neříká to, co na tomto místě Bible stojí. Původní text by se vpravdě musel přeložit takto: „To co následuje, o čem se bude vyprávět, jsou potomci Nebe a Země, jak vznikli božskou silou“. A když zde stojí „Na počátku byla Nebe a Země“, pak to jsou božsky-duchovní bytosti, jejichž potomkem je člověk. Bible nám zcela přiměřeně líčí, co nezávisle na ní opět nalézá duchovní bádání. Mnozí z těch, kteří dnes bojují proti Bibli, útočí proti něčemu, co ve skutečnosti vůbec neznají. Bojují proti větrným mlýnům. Právě čtvrtá věta obsahuje přesně duchovně-vědecký smysl.

A takto bychom mohli kus po kuse ve Starém a Novém zákoně ukázat, jak člověk, když pomocí svých vlastních schopností vystoupí do duchovních světů, najde své vlastní výsledky bádání opět v Bibli.

Vedlo by dnes příliš daleko, kdybychom chtěli podobně hovořit o Novém zákoně. V mé knize „Křesťanství jako mystická skutečnost“ (*Das Christentum als mystische Tatsache*) je mezi jiným vylíčena pravá podoba Lazarova zázraku. Tak jak se dnes

s takovými věcmi zachází, nikdy se nesetkáme s jejich skutečným významem, neboť dnešní exegeti Bible mohou přirozeně shledat jen to, co se shoduje s jejich vlastním věděním. Ale jejich vědění nepřesahuje smyslové poznání, čímž vzniká tak mnoho výkladů jednotlivých míst v Bibli. Povoláním vykladačem může být jen ten, kdo je schopen tytéž pravdy, obsažené v Bibli, získat nejprve nezávisle na ní. – Existuje stará kniha: Euklidova Geometrie. Kdo poněkud rozumí geometrii, může tuto knihu číst; ale v každém případě se spolehnete jen na toho, jenž se dnes naučil geometrii. Když potom ten přistoupí k Euklidovi, uzná jeho nauku za pravdivou. Tak rovněž není směrodatný ten, kdo přistupuje k Bibli s filologickým smyslem, nýbrž pouze ten, kdo je schopen čerpat moudrost ze sebe sama.

Smíme tedy říci, že ten, kdo dnes může proniknout do duchovního světa, komu je přístupný vliv duchovního světa, chápe Bibli. Z Bible mu vystupuje vstřícná jistota, že jí sepsali zasvěcenci, inspirovaní. Kdo je dnes schopen proniknout do duchovního světa, chápe velké pisatele Bible; ví, že jsou to skuteční zasvěcenci, procitlí, kteří napsali svoji zkušenost z duchovního světa. A kdo to může poznat, pozná také, co sem vtajili.

Zmíním se zde o jedné zkušenosti, kterou jsem mohl učinit vzhledem k něčemu jinému. Když jsem byl zaměstnán v Goethově archívu ve Výmaru a dostal jsem určitou práci, snažil jsem se něco ukázat čistě zevně. Všichni znáte krásný hymnus v próze na přírodu: „Příroda nás obklopuje a objímá“ atd. Popisuje se v něm krásnými slovy, jak všechno, co příroda poskytuje, poskytuje z lásky, že její korunou je láska. Tato stať se Goethovi na dlouhou dobu ztratila, a když Goethe zestárl a písemná pozůstalost byla předána vévodkyni Amálii, tato stať se našla. Na dotaz Goetha odpověděl: Ano, poznávám svoji tehdejší ideu. – Tato stať se potom považovala za sepsanou Goethem; až ji zvláštní puntičkáři nechtěli uznat a připisovali ji někomu jinému. Byl jsem při tom, když se zkoumalo, jak tomu s touto statí je. Zjistil jsem, že Goethe měl tehdy k ruce mladého muže jménem Tobler, jenž měl velmi dobrou paměť. Goethe při svých procházkách rozvíjel svoji ideu a onen Tobler ji přijal, a ježto měl výbornou paměť, téměř doslova ji napsal. Snažil jsem se dokázat, jak z této statí lze pochopit mnohé, co je v pozdějších Goethových idejích. V uvedeném případě šlo tedy o to, že pero k sepsání této statě vedl někdo jiný, kdo nebyl Goethe; ale idea sama, její obraty a skladba, byly Goethovy, a toto jsem se snažil dokázat. Když potom moje práce vyšla, přišel ke mně věhlasný goethovský badatel a řekl: Musíme vám být vděční, že jste vnesl do věci světlo, neboť teď víme, že tato stať je od Toblera. – Jistě si dovedete představit, jak mně to připadalo komické.

Takto se jeví ti, kteří chtějí dokázat, že během věků tu či onu část Bible napsal ten či onen. Lide považují za nejdůležitější, kdo věci nakonec napsal, a nikoli, z čího ducha vytryskly. Nám však záleží na tom, jak mohlo vzniknout něco takového jako Bible z ducha těch, kteří se dívali do duchovního světa a prožívali jej.

A teď prozkoumáme, zda je v samotné Bibli něco, co nám právě toto pojetí přiblíží.

O Starém zákoně se lze značně přít, neboť zde se skutečnosti zatemnily. Ale kdo se nechce přít, tomu je jasné, že se nám přiměřeně líčí významná skutečnost proniknutí já do celé přirozenosti a bytosti člověka. Kdo čte o povolání Mojžíše u hořícího keře z duchovně-vědeckého stanoviska, pozná, jak ve skutečnosti je zde základem Mojžíšovo pozdvižení k duchovnímu světu. Když se Bůh zjeví Mojžíšovi v hořícím keři, táže se Mojžíš: „Co mám říci lidu? Kdo mne poslal? – Bůh pravil: Řekni, že tě poslal jsoucí, kdo může říci: Já jsem“. A když kus po kuse sledujeme celé včleňování já, pak nám září z Bible něco, co nezávisle na Bibli najdeme v duchovní vědě.

Ale praví se ještě něco jiného: že prostě vlivem křesťanského stanoviska mělo by být vyloučeno, dívat se na Bibli jako na jiný historický doklad. Pozorujeme-li postavu Pavla, pak se na základě takového pozorování můžeme naučit mnohému, co nás může přivést k tomuto poznání. Chceme-li studovat první šíření křesťanství ve formě, jakou mají pozdější podoby křesťanství, pak u Pavla ještě vůbec nenajdeme vyprávění, s nimiž se setkáváme v evangeliích, nýbrž je zde něco zcela jiného. Co vyvolá u Pavla podnět? Čím dospěl tento jedinečný apoštol ke svému poznání Krista? Výhradně událostí před Damaškem, nikoli smyslovými, nýbrž nadsmyslovými skutečnostmi. Co bylo to, co je základem Pavlovy nauky? Poznání, že Kristus, přesto že byl ukřižován, žije. Událost před Damaškem ukazuje, že Kristus je živý a může se zjevit tomu, kdo se k němu pozvedne, a že existuje duchovní svět. A zjevení se Krista sobě naprosto srovnává se zjevením se Krista jiným. Praví: „Nejprve se zjevil Petrovi, potom dvanácti, potom pěti stům bratří, nakonec pak mně jako předčasně narozenému“. Je zvláštní, že Pavel je uváděn jako předčasně narozený. Ale právě to ukazuje intimnímu zasvěcenci, jak Pavel mluví jako dokonalý znalec duchovní vědy. Připomíná, že je nedochůdče, a z toho se dovídáme, že z této skutečnosti je nutno odvozovat jeho osvětlení. Chci jen ukázat na tento význam: chce tím říci, že tím, že se narodil jako nedochůdče, je méně připoután k hmotě. Z toho odvozuje své osvětlení. Ukazuje, že jeho křesťanství se vlastně zakládá na této nadsmyslové skutečnosti a že to je přesvědčení, že získal bezprostřední názor: Kristus žije a je zde.

První šíření křesťanství spočívá na nadsmyslových skutečnostech. Můžeme prokázat, že to, co obsahuje Janovo evangelium, spočívá na nadsmyslových dojmech, jež pisatel Janova evangelia podává jako sdělení své vlastní zkušenosti. A potom, když víme, že původně se mohlo křesťanství věřit na základě nadsmyslových skutečností, a že tyto skutečnosti podali takoví, kteří mohli nahlížet do duchovních světů, potom už nebudeme moci věřit, že Bibli lze posuzovat podle stejného měřítko jako jiné zevní doklady.

Kdo zkoumá evangelia jako jiné doklady, zkoumá doklad, jehož vnitřní obsah vůbec nemůže posoudit. Kdo obsahem Nového zákona nahlíží do zkušenosti pisatelů evangelií, je přiváděn zpět do duchovního světa a k těm osobnostem, které své poznání, svoji moudrost čerpali z duchovního světa a nám ji předali.

Považujte ty, od nichž sdělení pocházejí, za určitým způsobem zasvěcené, procitlé a berte v úvahu, že procitlým lze být v různých stupních. Představte si, že různé osoby líčí krajinu z hory; jeden stojí dole, druhý uprostřed, třetí na vrcholu hory. Tito lidé budou krajinu líčit různě, podle svého stanoviska. Tak se dívá duchovní badatel na čtyři evangelia: jejich pisatelé byli zasvěcenci různých stupňů. Lze chápat, že zevně si to či ono odporuje, tak jako by si muselo leccos odporovat v popisu krajiny pod horou. Janovo evangelium je nejhlubší. Do toho, co se odehrálo na začátku našeho letopočtu v Palestině, byl nejhluběji zasvěcen pisatel Janova evangelia, protože líčil z vrcholu hory.

Tak duchovní věda plně vysvětluje evangelia, tak také ukazuje, jak se zdánlivé rozpory v Genesi na začátku Starého zákona rozplývají v nic. Tak teprve bezprostřední nazírání duchovního světa nás zase přivádí k poznání Bible, tohoto obdivuhodného dokumentu.

Kdo se začne zabývat touto duchovní vědou, zjistí, že vůči Bibli existují čtyři stanoviska: první je stanovisko naivně věřícího, jenž jí věří a nedívá se vpravo a vlevo; druhé je stanovisko chytrých lidí, kteří stojí buď na půdě historického bádání, rozčleňování Bible, nebo na půdě přírodní vědy. Říkají: Na Bibli se nemůžeme dívat jako na jednotný dokument...A

kdo nahlíží, že přírodověda odporuje Bibli, stane se tak zvaným volnomyšlenkářem; většinou poctivě, vážně usiluje o pravdu. Potom se však dostává nad stanovisko chytrých lidí. Mnozí volnomyšlenkáři zastávali nejprve stanovisko, že Bible odpovídá dětskému stupni vývoje lidstva a před vědou neobstojí. Potom však přišli na to, že mnohé, co se v Bibli líčí, musí být míněno obrazně, – a to se nyníjevilo tak, jako by to byly zastřené zážitky. To je stanovisko symbolistů, třetí stanovisko. Zde vládne čirá libovůle, názor, že Bibli je nutno chápat symbolicky.

Jako čtvrté je stanovisko duchovní vědy. Zde už není mnohoznačnost, zde se v určitém vztahu bere, doslova, co se praví v Bibli. Zase jsme vedeni zpět k Bibli, abychom ji chápali v pravém smyslu. Důležitým úkolem duchovní vědy je, aby Bibli opět dala její pravou podobu. Bude to šťastný den, až uslyšíme v nové řeči, co původně v Bibli stojí, a jak se to liší od toho, co se říká dnes.

Můžeme postupovat od věty k větě a viděli bychom, že tato Bible nám skutečně ve všech svých hlubinách ukazuje, že mluví k zasvěcencům jako doklad zasvěcenců, – že mluví od procitlých k procitlým. Duchovní věda nás od Bible nevzdaluje. Kdo přistupuje k Bibli prostřednictvím duchovní vědy, zažije následující. Řekne si: Je mi jasné leccos, o čem jsem dříve pochyboval, protože jsem to nechápal. – A ukáže se, že vina byla v něm, když to nemohl pochopit. Teď ale rozumí tomu, čemu dříve nerozuměl; pozvolna se propracovává k pokornému stanovisku: Něčemu rozumím a nahlížím hluboký obsah; naproti tomu jiné věci jeví se mně neuvěřitelné. Protože jsem však dříve různým věcem nerozuměl, a teď jsou mně jasné, tak asi později ještě shledám, že i tam je hluboký obsah. – A potom budeme vděčně přijímat to, co je nám jasné, a co si ještě nedokážeme vysvětlit, přenecháme budoucnosti.

A svoji celou hloubku odhalí Bible až v budoucnosti. Když duchovní bádání, oproštěné od rozmanitých podání, samo vstoupí do duchovních skutečností, potom člověku ukáže, co všechno tato Bible obsahuje. A nebude se nám jevit bezvýznamná, – neboť potom, bratrsky sjednocení, vycítíme, co prostřednictvím pisatelů Bible vproudilo do duchovní kultury. I v naší době můžeme pomocí zasvěcení opět vybádat, co žije v duchovních světech. Díváme se nazpět do minulosti a cítíme se sjednocení s předchůdci, ukazující, jak se kus po kuse sděluje z toho, co je obsaženo v duchovních světech. Můžeme slíbit, že Bible se zase ukáže jako nejhlubší dokument lidstva, jako nejhlubší zdroj naší kultury. Toto všechno zase může podat duchovně-vědecké stanovisko. A když dnes mnohý, který se nedívá vlevo a vpravo, říká: Vždyť Bibli není třeba vykládat tak složitě, právě jednoduchost je správná... později se pozná, že Bible, i když se nechápe, svým tajuplným obsahem musí působit na každé srdce, – že jí ale může chápat nejen prostota, nýbrž že žádná moudrost nevystačí k tomu, abychom Bibli plně pochopili. Nejen pro prosté lidi, nýbrž i pro nejmoudřejší z moudrých je Bible hluboký dokument. A takto povede moudrost, duchovně nezávisle vybádaná, nazpět k Bibli. Avšak duchovní věda přinese lidstvu mimo všechno ostatní, co má přinést, i to, co můžeme shrnout do slov: duchovní vědou se Bible získá znovu.